26. 9. 2005

ID: 36113

Náhrada škody

Jestliže škoda spočívá ve znehodnocení pozemku pronikáním znečištění z pozemku sousedního, je zřejmé, že – je-li toto tvrzení správné a prokázané - hodnota tohoto pozemku se tím snižuje a dochází ke zmenšení majetkového stavu vlastníka pozemku bez ohledu na to, zda již vynaložil prostředky na uvedení věci do stavu před škodnou událostí či na odstranění zdroje znečištění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 552/2003, ze dne 17.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce B. D. E., a. s., zastoupeného advokátem, proti žalované České republice – Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, se sídlem v Praze 1, Na Františku 32, zastoupené advokátkou, o 60,000.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 10 C 145/2000, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. října 2002, č. j. 62 Co 358/2002-87, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 10. 2002, č. j. 62 Co 358/2002-87, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce uplatnil proti státu nárok na náhradu škody ve výši 60,000.000,- Kč s odůvodněním, že škoda mu vznikla znehodnocením jeho pozemků, na něž proniká znečištění kontaminovanými podzemními vodami ze sousedního pozemku, který patřil státnímu podniku K., jemuž byla pravomocným rozhodnutím České inspekce životního prostředí ze dne 27. 3. 1997 uložena povinnost provést nápravná opatření k odstranění kontaminace podzemních vod a případně i horninového prostředí ve svém bývalém objektu sousedícím s žalobcovým pozemkem; sanace však nebyla provedena. Rozhodnutím ministra průmyslu a obchodu ze dne 3. 7. 1998 byl státní podnik K. zrušen a protože v rozporu s § 15 odst. 3 zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku, byl zrušen bez opatření o jeho majetku a závazcích, zejména o závazku uloženém pravomocným správním rozhodnutí, požaduje žalobce, aby mu stát nahradil škodu ve výši odpovídající ceně sanačních prací, které měly být provedeny.

Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 28. 2. 2002, č. j. 10 C 145/2000-63, žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že žalobce je vlastníkem pozemku parc. č. 1899/1 v katastrálním území V., který bezprostředně sousedí s pozemkem par. č. 1901/2, k němuž měl právo hospodaření státní podnik K. se sídlem v P. Rozhodnutím České inspekce životního prostředí ze dne 27. 3. 1997, č. j. 1/OV/0173/97/Ma, které nabylo právní moci dne 1. 10. 1997, byla státnímu podniku K. uložena povinnost provést nápravná opatření k odstranění kontaminace podzemních vod a případně i horninového prostředí v jeho objektu na výše zmíněném pozemku s tím, že povinnosti podle tohoto rozhodnutí mají být splněny do 1. 12. 1997, resp. do 1. 3. 1998; provedeny však nebyly. Rozhodnutím ministra průmyslu ČR ze dne 24. 8. 1990 byla dnem 31. 8. 1990 z tohoto státního podniku vyčleněna organizační jednotka provoz 02 P. závodu 04 P., na kterou přešlo právo hospodaření s tímto pozemkem. Národní majetek, se kterým do 31. 8. 1990 hospodařila tato jednotka, a to včetně práv, pohledávek a závazků z hospodářsko-pracovních, pracovněprávních a občanskoprávních vztahů a průmyslových práv, byl převeden na státní podnik G., se sídlem v P. V r. 1991 byl rozhodnutím ministra průmyslu ČR ke dni 15. 7. 1991 státní podnik G. zrušen, vstoupil do likvidace a z obchodního rejstříku byl vymazán v září 1992. Na základě schválené privatizace státního podniku K. byl jeho majetek, práva a závazky převedeny na F. n. m. ČR. Poté již státní podnik neměl žádný majetek a rozhodnutím ministra průmyslu a obchodu ze dne 3. 7. 1998, č. 170/1998, byl zrušen bez likvidace podle § 20 odst. 2 zákona č. 77/1997 Sb. a § 11 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. a následně byl vymazán z obchodního rejstříku.

Soud dospěl k závěru, že žaloba není důvodná pro nedostatek pasivní legitimace žalovaného, neboť rozhodnutí o nápravném opatření je důsledkem porušení veřejnoprávních předpisů, jehož se dopustil státní podnik K.; jednalo se o povinnost vyplývající z porušení předpisů k ochraně životního prostředí a pro toto rozhodnutí nebylo rozhodující, že státní podnik K. už předmětný majetek nespravuje. Pokud jde o odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku, závazek vyplývající z odpovědnosti za škodu, která mohla žalobci vzniknout kontaminací jeho pozemku, přešel podle ust. § 15 odst. 2 zákona č. 92/1991 Sb. s privatizovaným majetkem na jeho nového nabyvatele.

Ke zrušení státního podniku K. bez likvidace došlo v souladu se zákonem (§ 11 zákona č. 92/1991 Sb.), stát

neodpovídá za závazky státního podniku (§ 5 odst. 2 zákona č. 111/1990 Sb., § 3 odst. 3 zákona č. 77/1997 Sb.), v době zrušení již státní podnik K. neměl žádný majetek a nápravné opatření tak bylo nevykonatelné a ze samotného zrušení tohoto státního podniku nemohla žalobci vzniknout škoda, neboť chybí příčinná souvislost. Z hlediska veřejnoprávního bylo nápravné opatření uloženo orgánem státní správy, stanovilo povinnost vůči státu a pro žalobce z něj přímo nevyplývala žádná práva, a proto mu nesplněním tohoto rozhodnutí nemohla vzniknout škoda. Privatizace není úředním postupem a žalovaná se nedopustila nesprávného postupu. V žádném případě pak nemůže být žaloba úspěšná, neboť žalobce tvrdí, že mu kontaminací vznikla škoda znehodnocením jeho pozemku, přičemž výše škody se rovná ceně sanačních prací, které byl povinen provést K., s. p. Protože však sanační práce nebyly dosud provedeny, škoda zatím žalobci nevznikla, neboť takto konstruovaná škoda vznikne teprve v okamžiku, kdy sanační práce budou provedeny a bude tak známa jejich cena a tím i výše takto koncipované škody.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 10. 2002, č. j. 62 Co 358/2002-87, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se s jeho závěrem o nedůvodnosti uplatněného nároku. Základním předpokladem odpovědnosti za škodu je její existence. Za stavu, kdy žalobce v žalobě netvrdí, že mu provedením sanačních prací na cizím pozemku vznikla majetková újma ve výši žalované částky, byla žaloba správně zamítnuta. Z toho důvodu se již nezabýval otázkou pasivní legitimace žalované ve sporu. Pokud pak žalobce v odvolání namítal, že škoda na jeho majetku vznikla snížením hodnoty pozemku jeho znečištěním a lze ji vyčíslit již před provedením sanačních prací, odvolací soud uzavřel, že jde o tvrzení, jež jsou nepřípustnými novotami ve smyslu § 205a odst. 1 o. s. ř.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ust. § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. s tím, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, neboť nesprávně řeší otázku okamžiku vzniku škody. Namítá, že škoda, jejíž náhrady se domáhá, spočívá ve snížení tržní ceny jeho pozemku z důvodu znečištění, a pouze její výše odpovídá ceně sanačních prací. Ke snížení hodnoty pozemku znečištěním došlo, a nesouhlasí proto s názorem, že dokud nebyly provedeny sanační práce, škoda mu nevznikla. Tvrzení o tom, že škoda mu vznikla snížením hodnoty pozemku jeho znečištěním, je obsaženo ve spise, bylo opakovaně uvedeno v řízení před soudem prvního stupně, a to v žalobě i v dalších podáních, a je konstatováno i v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně. Nejde tedy o tzv. nepřípustnou novotu ve smyslu § 205a odst. 1 o. s. ř., jak uvedl odvolací soud, který tak zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a dalšími argumenty žalobce se v odvolacím řízení nezabýval. Uvádí dále, že pasivní legitimaci žalované odvozuje od toho, že rozhodnutím žalované byl zrušen subjekt povinný provést sanační práce, a žalovaná tím znemožnila výkon pravomocného správního rozhodnutí, že zrušení státního podniku K. nebylo v souladu se zákonem, neboť mělo být postupováno podle ust. § 15 odst. 3 zákona č. 111/1990 Sb. Navrhl, aby rozsudek soudu odvolacího i soudu prvního stupně byl zrušen a věc byla vrácena k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníky řízení, řádně zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., napadené rozhodnutí přezkoumal podle § 242 odst. 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [písm. a)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [písm. b)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [písm. c)].

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závěru, že žaloba na náhradu škody není důvodná, neboť v době rozhodování soudu nevznikla žalobci škoda, jejíž náhrady se domáhá. Pro řešení této právní otázky, jež byla pro rozhodnutí odvolacího soudu určující, je v dané věci dovolání přípustné.

S odvolacím soudem je třeba souhlasit v tom, že vznik škody na straně poškozeného je jedním ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu podle hmotného práva, a to jak v případě odpovědnosti podle § 420 obč. zák.

založené na presumovaném zavinění, tak i objektivní odpovědnosti státu podle zákona č. 82/1998 Sb. Na žalobci leží důkazní břemeno o tom, že škoda vznikla. Žalobce tedy musí tvrdit a prokázat takové skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit, že na jeho straně došlo k majetkové újmě. Posouzení, které z tvrzených skutkových okolností jsou z hlediska vzniku škody rozhodující, je posouzením právním.

Obecně je třeba vycházet z toho, že škoda je charakterizována jako újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, je objektivně vyjádřitelná penězi a je napravitelná především poskytnutím peněz. Skutečná škoda znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit na uvedení věci do předešlého stavu (do stavu před škodnou událostí). Jde-li o škodu způsobenou na věci, v důsledku jejího poškození či zničení se majetkový stav vlastníka věci snižuje.

Právní úvaha odvolacího soudu, že ke škodě v majetkové sféře žalobce nedošlo, a žalobce proto tedy nemá věcnou aktivní legitimaci (není nositelem tvrzeného práva), nesprávně ztotožňuje žalobní tvrzení o tom, v čem škoda spočívá (znehodnocení vlastního pozemku), s tím, jakým způsobem žalobce zdůvodňuje výši částky požadované z titulu náhrady škody (cena sanačních prací, jež měl provést st. p. K.). Výše škody není předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu a ke zjišťování výše škody soud přistoupí, pokud je základ nároku dán, tedy jsou-li zároveň splněny všechny předpoklady odpovědnosti za škodu, jimiž kromě vzniku tvrzené újmy je existence příčinné souvislosti mezi právní skutečností, za níž žalovaný odpovídá, a mezi vznikem škody na straně poškozeného, přičemž za příčinu vzniku škody se považuje okolnost, která škodu skutečně způsobila (vztah příčiny a následku). Výše škody se pak odvíjí od té okolnosti, jež byla příčinou vzniku škody, přičemž při určení rozsahu náhrady škody není soud vázán způsobem, jaký žalobce navrhuje ke stanovení její výše.

Odvolací soud sice správně vycházel z toho, že žalobce netvrdí, že mu škoda vznikla provedením sanačních prací na cizím pozemku, avšak nezabýval se tím, co žalobce tvrdí, a to - že škoda mu vznikla znehodnocením jeho pozemku kontaminací; odvolací soud zcela přehlédl, že žalobce toto opakovaně uváděl již v průběhu řízení před soudem prvního stupně, a nejde tedy o skutečnosti, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně (§ 205a o. s. ř.) a které proto nemohou být odvolacím důvodem. Ostatně soud prvního stupně z tohoto žalobcova tvrzení vycházel a zvažoval jej při právním posouzení otázky vzniku škody, i když po právní stránce se dopustil v podstatě stejné nesprávnosti, když dovodil, že škoda žalobci vznikne až v okamžiku, kdy sananční práce budou provedeny a bude tak známa jejich cena a tím i výše škody.

Jestliže škoda, jejíž náhrady se žalobce domáhá, spočívá ve znehodnocení jeho pozemku pronikáním znečištění z pozemku sousedního, je zřejmé, že – je-li toto tvrzení správné a prokázané - hodnota tohoto pozemku se tím snižuje a dochází ke zmenšení majetkového stavu vlastníka pozemku bez ohledu na to, zda již vynaložil prostředky na uvedení věci do stavu před škodnou událostí či na odstranění zdroje znečištění. Závěr odvolacího soudu, z něhož vychází jeho rozhodnutí, že žalobci škoda nevznikla a chybí proto základní předpoklad odpovědnosti za škodu způsobenou na věci, tak spočívá na nesprávném právním posouzení.

Protože odvolací soud, vycházeje v otázce vzniku škody z nesprávného právního názoru, potvrdil zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně, aniž se zabýval dalšími důvody, na jejichž základě rozhodl soud prvního stupně (existencí ostatních předpokladů odpovědnosti žalované za škodu), bylo jeho rozhodnutí zrušeno podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř.

Právní názor vyslovený v tomto rozhodnutí je závazný. V dalším řízení se soud bude zabývat rovněž ostatními předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti

- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti